

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Tribvs Dagobertis Francorvm Regibvs Diatriba Godefridi Henschenii E Societate Iesv

Henschenius, Godefridus

Antverpiae, 1655

VIII Primorum Regum Principumque primae & secundae stirpis in eadem
Traiectensi Dioecesi sedes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9599

Successit Lamberto S. Hubertus vltimus Traiectensium Episcopus, primusque Leodiensium, mortuus anno 1000-
XXVII feriâ sextâ xxx Maj. Cuius corpus ab obitu eius anno XXI,
Carolomanni ac Pippini fratrum III Christi 1000XLIII, die Do-
minicâ, III Nouembris est eleuatum.

V I I I.

*Primorum Regum Principumque primæ & secun-
dæ stirpis in eadem Traiectensi Diœcesi sedes.*

Illud postremò ad eius, quâ de egimus, Diœcesis Traie-
ctensis gloriam addendum videtur: primis Francorum Re-
gibus in eâ sedem, Principibus illis, à quibus secunda stirps
Regum orta, possessiones per amplas domiciliumque fuisse.
Non ago hîc de B. Pippino, patre SS. Gertrudis & Beggæ,
S. Sigeberti Regis Maiore-Domus, qui, vt in Annalibus
Metensibus dicitur, *populum inter Carbonariam siluam & Mo-
sam fluum & vsque ad Fresonum fines vastis limitibus habitan-
tem iustis legibus gubernabat.* Eius nepos Ansigisi & S. Beggæ
filius Pippinus, Crassus agnomine, in villâ Herstallo potissi-
mum habitauit, fortassis & ibi natus, vnde & illi Herstallo,
aut Herstallio cognomentum apud scriptores. Quamquam
& aliud habuit ex opposito Herstalli palatium in Iupiliâ vil-
lâ, quæ in quodam eius diplomate, citato à nobis suprâ pag.
162, *villa Bagolofus* dici videtur. Infra Leodium iacet vicus
vterque, cis Mosam Herstallum, trans eum Iupilia. Hîc pa-
latij locus in modico colle ostenditur. Quod Herstalli fuit,
aiunt ex eius materiâ pontē esse constructum: at neque pa-
latij nunc, neque pontis vestigium apparet. Vox ipsa *Herstal,*
H h Exercitus

Exercitus stabula significat, quasi isthic publicum equise fuerit. Infra Herstallum iacet pagus alter *Hermal*, quasi *Exercitus conuentum* dicas. His locis potentiam suam firmare illi Maiores - Domus regia, ac Regum Reges, Pippinus, Martellus, Pippinus Breuis, qui deinde Rex fuit. Magno denique Carolo & Ludouico Pio, Pippini huius filio ac nepoti, Herstallum quoque in deliciis fuit, ac Aquæ-Grani in eadem diœcesi (sed iam tunc Leodiensi) modò vrbs elegans. Aliud in Episcopatu eodem domicilium Pippino Herstallo fuisse videtur in Mosariorum districtu, vnde ipse S. Wironem Episcopum *gratiâ confessionis discalceatus adibat*, vt in huius Vitâ ad VIII Maij dicitur: *vam solitus erat illi lubrica lapsus humani detegere*. Ac deinde ista subnectuntur: *Consultis etiam natu maiorum interesse saepe accitur, quandoquidem habitus consilio, nec futilis eloquio*. Non enim existimo bidui triduiue itinere vel sanctum virum euocatum Iupiliam Herstallum-ue fuisse, vel hinc Principem ad eum fuisse profectum. Erat autem S. Wironis monasterium ad Ruram flumen, leucâ vnâ supra Ruremundam, de quo eadem Vita: *Pippinus B. VVironem mox inter suos honoratum, cunctisq; venerandum locauit, eiusq; sanctitati se committens, cum summâ veneratione vt Patronum excoluit. Locum namq; remotum à mundi negotiis Dux ipse prefatus providens in futurum B. VVironi concessit ad manendum, quò liberius cum suis inibi caelestes caperet fructus. Qui locus ore vulgi Mons Petri dicitur, in quo oratorium S. Mariae semper Virginis Deiq; Genitricis honore constructum & consecratum est: nec non S. Petri monasterium decori operis artificio constructum ex lapidibus, quod perdurat in presens. Nunc Mons S. Odiliae appellatur, vbi adhuc pars parietum templi ex lapide impolito visitur. Præpositus illic quondam & collegium Canonico- rum fuit, sed Ruremundam postea translatum, vt in Chronico*

nico lib. 2 cap. 16 testatur Ioannes Gerbrandus à Leydis & Legenda Sanctorum anno 1485 Louanij excusa. De Herstallo, Iupiliâ, Aquis-Grani superuacanea est longior disquisitio, cum de iis toties Francorum Annales meminerint.

Antiquorum quoque Regum asserenda huic Diœcesi habitatio est. Chlodionem sanè, siue Chlogionem, scribit S. Gregorius Turonensis *apud Dispargum castrum habitasse*. Queritur vbi terrarum id fuerit. Conuenit inter plerosque, *Dispargum* cuiuspiam librarij incuriâ scriptum, pro *Dispurgo*, siue *Disburgo*, vt est in Teutonicâ linguâ facilis mutatio tenuium litterarum in medias, aut etiam aspiratas, P in B vel F. *Dispargum* igitur, siue *Disburgum*, censent Germani nonnulli *Duisburgum* esse, oppidum Cliuentis Ducatus, haud longè ab Ruræ amnis in Rhenum influentis ostio. Vir quidam eruditus in *Montensi Comitatu*, (qui *Ducatus* dici debuit, quo à trecentis ferè annis titulo gaudet) atque *ex aduerso Coloniae* locat, velut cum Tuitio in vnum conflans oppidum, cum distent bidui itinere. Est *Tuitium ex aduerso Coloniae*, inque eo insigne monasterium à S. Heriberto Archiepiscopo Colonienfi ante annos 1001 fundatum, cuius Abbas fuit Rupertus, egregiis in sacram Scripturam commentariis clarus, è S. Laurentij iuxta Leodium coenobio ad illud regendum accitus. Quod verò idem ille scriptor *Duisburgum, olim Deusonis castrum appellatum* scribit, apud neminem veterum legi. Cæsi quidem *Saxones Deusone in regione Francorum* dicuntur in S. Hieronymi Chronico. *Ad Vsonem* legit Pontacus.

Porro qui *Duisburgum* esse *Dispargum* asserunt, habent, quorum auctoritate nitantur, *Gesta Regum Francorum*. Hæc repetitâ inde à Troianis origine gentis (vt ferè amant clarorum populorum ornari fabulis initia) per Tanaim flumen, paludesque Mæotidas ad confinia venisse Pannonia-

rum Francos aiunt, ibique urbem *Sicambriam* ædificasse. Dein à Valentiniano Augusto acie victos, egressos à *Sicambriâ* venisse in extremis partibus *Rheni fluminis* in *Germaniarum oppidis*, illicq; inhabitasse. Ac post pauca: *Habitabat itaque Chlodio Rex in Dissargo castello in finibus Toringorum in regione Germania.* Cui veterum nota illa circa *Pannoniam Sicambria?* Fuere tempore Iulij Cæsaris *Sicambri*, siue *Sigambri*, proximi *Rheni*. Iidem, qui deinde *Franci*, aut iis vicini. Ibidem certè *Francos* statuit S. Hieronymus in *Vitâ S. Hilarionis* XXI *Octobris*: *Inter Saxones, inquit, & Alamannos gens extat, non tam lata quàm valida, apud historicos Germania, nunc verò Francia dicitur.* Hi *Ripuarij Franci* fuerunt, quorum regio ubi fuerit, ex ipsâ illorum *Lege* intelligitur, idum *tit. 36 § 4* ita vicinæ iis gentes indicantur: *Si quis Ripuarius aduenam Alamannum, seu Frisionem, vel Baiuuarium, aut Saxonem interfecerit &c.* Eorum deinde metropolis fuit *Colonia Agrippina*. At *Ripuariorum Rex* neque *Chlodio*, neque successor eius *Meroueus*, aut *Childericus* fuere: huius filius *Chlodoueus* *Sigebertum Claudum Regem Coloniensem* à proprio filio fraudulenter trucidari curauit, vltusque quod suaferat paricidium, filium interemit, & *Ripuarios* sibi subiecit.

Ceterum *Gesta* illa, quæ citauimus, *Regum Francorum* sequuntur *Rorico monachus*, *Sigebertus Gemblacensis*, *Iuo Carnotensis*, & nuper *M. Antonius Dominicius* in *Affertore Gallico* cap. 5, qui tamen fatetur auctorem horum *Gestorum* incertum esse, nec semper erroris expertem. Alioquin non diffitetur *Gregorius Turonensis* fuisse suo æuo, qui vellent *Francos* è *Pannoniâ* aduenisse, quod ipse neque affirmat, neque refellit. Ita ergo scribit *lib. 2 Histor. Franc.* cap. 29. *Tradunt multi eosdem ex Pannoniâ fuisse digressos: & primùm quidem littora Rheni amnis incoluisse: dehinc transactò Rheeno, Tun-*
griam

griam transmeasse. Ac paullo post: Ferunt etiam tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente suâ Regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Tungrorum. Non inficior quasdam editiones hîc habere Thoringiam & Thoringorum. Sed quis capere possit, venisse è Pannoniâ ad Rhenum Francos, eius littora accoluisse, eo deinde traiecto Thuringiam transmeasse, atque in eius termino habitasse? Erant ad Orientale Rheni latus, à quo procùl itidem in Orientem distabat Thuringia. Hanc si petere volebant, inutile erat Rhenum transmittere, nisi si hariolari cuiquam lubet, atque asserere, transmississe Rhenum, ut dissimularent expeditionem, moxque eo rursustransito Thuringiam petiisse. At neque eâ ratiocinatione conficietur Dispargum fuisse Duisburgum, quod procùl à termino Thuringorum distat.

Ex verbis Gregorij Turonensis planè mihi colligi videtur in eâ prouinciâ Belgij, quæ nunc Brabantia dicitur, habitasse. Nam indicato Chlodionis domicilio apud Dispargum, ista subnectit: *In his autem partibus, id est, usque ad meridionalem plagam habitabant Romani usque Ligerim fluium. . . Chlogio autem missis exploratoribus ad urbem Camaracum, perlustrata omnia, ipse secutus Romanos proterit, ciuitatem adprehendit. Hæc igitur ciuitas meridionalis erat, Dispargum Septentrionale, inter Batauos nimirum siue Frisones & Romanos situm, non ad Orientem circa Thuringiæ fines. Et verò quâ potuisset ab usque Thuringiæ limite ita improuisus aduenire, tot vastis fluminibus, Rheno præsertim ac Mosâ, transmissis, ac Romanos iuxta Camaracum obterere? Præsertim si verum esset, quod habent Gesta Regum Francorum; In illo tempore, inquiunt, in his partibus citra Rhenum usque Ligere fluiuo habitabant Romani. Quâ igitur horum omnia pertransit*

præsidia? Fateretur eorundem Gestorum scriptor alibi sæpius cum Romanis cōfluxisse, priusquam Camaracum perueniret. *Chlodio autem Rex, inquit, misit exploratores de Dispargo castello Toringorum vsque ad urbem Camaracum. Ipse postea cum grandi exercitu Rhenum transiens, multo populo Romanorum prostrato, hostes fugauit. Carbonariam siluam ingressus, Tornacensem urbem obtinuit, exinde vsque Camaracum urbem properauit. ibique paruo tempore residens, Romanos, quos ibi inuenit, interfecit.* Gregorij Turonensis credibilior est narratio, eaque innuit fuisse hanc Chlodionis subitam irruptionem, Romanis nihil tale metuentibus: non ergo tam diffusum terrarum spatium peragrari, ac superari flumina debuerunt, sed vix bidui fortassis iter impendi.

Diximus alibi ex Ammiano, Francos Salios apud *Toxiandriam*-locum sedes fixisse assentiente Iuliano Cæsare. Duabus leucis à *Toxiandria-loco*, vulgo *Tessenderloo*, distat *Diesthemium* Brabantiaë oppidum, quod ego *Dispargum*, siue *Disburgum*, esse omnino autumo. Adstipulatur Godefridus Wendelinus I. V. D. atque illustris Ecclesiæ Tornacensis Canonicus & Officialis in eruditis ad Legem Salicam commentariis pag. 99 ita scribens: *Est verò iam alterum Diesborch, oppidum dudum amplum atque insigne: utpote cui nihil eorum deest, quæ ad Aula regie maiestatem poscuntur, non agri, non prata, non silua, non paludes, non venatio, non flumina, non piscatio, non vinea. . . . Et istud est reuera hoc ipsum, de quo Gregorius loquitur DISPARGVM castrum, quod stetit in urbis inferiore parte, cliuo saxoso, ambitu pedum 3000, altitudine 70. Idem paginâ sequenti: Cùm manium ambitus, quibus nunc cingitur oppidum, satis sit laxus, duos Burgos complectitur, quorum maior in edito est monte, vocaturq; Kakenborch. . . . At verò Burgus alter (Dief-burch) minor quidem est illo Kakenburgo: neque enim mons est, sed cliuus tantum*

tantum oblongus, saxeus, in abruptum precipitium desinens, ambitu, sicut dixi, pedum 3000, altitudine pedum 70, quomodo istud obseruauit: sed amœnitate loci propter fluium proximum Tameram, prospectumq; in siluas, vineas, agros ac prata utrimque latissima, paludesq; piscosissimas, dignum profecto Principibus domicilium: ut, si Faramundus, per ista Francorum prima exordia, locum ullum uoluerit deligere, non alium debuerit, quam hunc ipsum in totâ Taxandriâ, uel etiam Hasbaniâ, exoptare, ubi Regnum possit auspiciari, ac filio Chlodioni excipiendum relinquere, quod anno CCCCXXVIII fecit. In illo ergo Dispargo castro Regia fuit pro Germanicis moribus Germanica, Francica, hoc est, rudis atque incondita, lignea quippe, nec nisi subter in fundamentis lapidea uel saxea, quorum magnitudo ac moles cum uestigiiis cauearum superest hodieq;.

Fuit igitur Burgum primùm, id est, castrum, quod, siue quia Marti sacrum, siue à fundi Domino, siue ab habitatore *Diestburgum*, siue *Diestpurgum*, est appellatum. Nam diphthongus *ie* Brabantis idē sonat quod *i* longum. Cùm adiectis pluribus ædificiis in oppidum excreuisset, *Diest* cœpit appellari: pars ea, ubi steterat castrum, *Burgum* dictum. Idem in *Antuerpiâ* nomine licet obseruare. Primùm dicta *Burcht-aen-de-uerf*, id est, burgum ad crepidinem siue ripam. *VVerf* enim dicimus locum iactis in flumen molibus præmunitum, ut commodè appellere naues possint, aut simpliciter ripam. Constat enim ex veteribus monumentis *Equestrem* familiam *van de VVerue* in hac urbe à *Ripâ* olim cognominari. Cùm ergo adiectis ad castrum domibus ampliari cœpisset, hoc solum *aen-de-VVerf*, uel *aen-de-VVerp*, siue *Andouerpum* dictum, *Burgi* nomine remanente in hanc diem ei parti, quæ castro continebatur. Idem *Diest-burgo* euenisse uidetur, ut oppidum *Diest* nuncuparetur, *Burgi* nomen parti, ubi castrum fuerat, adhæreret. Aut certè, more nostratibus

tibus vſitato, dimidiatum, vt breuius pronunciaretur, nomen. Ita, quæ *Rhenoberga* nobis dicitur, *Berck* accolis eſt. Pro *Maeſtricht*, Traiecto ad Moſam, *Tricht* dicunt ciues ac finitimi; pro *S' Hertoghen-Bosch* Silua-Ducis, pleriq; Brabanti *den Bosch*, Silua. Ita quæ initio forſã *Dieſtheim*, quaſi Diſonis domus, dein *Dieſtburg*, Diſonis caſtrum, atque vſu vulgi *Dieſt* eſt appellatum. Multa autem circa Dieſthemium veſtigia Saliorum Francorum extant, vnde colligere poſſimus illic *Diſpargum* regium caſtellum ſeu palatium fuiſſe, recenſita ab eodem Wendelino. Tres pagi vbi Lex Salica conſcripta, *Salheim*, quod Saliorum domicilium ſonat, *Bodersheim*, & *VVindershouen*: tum prope Dieſthemium Salicus vicus, *Selck*; & prata Salica, *Seelbemde*, nec non & agri inter *Herkam* & *Halam* oppida *Vranckryck*, id eſt, Francorum regnum, dicti.

Alia V. CL. Ioanni Iacobo Chiffletio in Anaſtaſi Childe-rici ſuper *Diſpargo* ſedit ſententia: Caſtrum illud fuiſſe in pago, qui Louanium inter & Bruxellam ferè medius iacet, ac *Dusborch* appellatur. Fuiſſe eum locum tunc, ſi non in Diocceſi Tungrenſi, certè ab eius limite non procul. Dieſtenſes quoque negare, qui in oppido ſuo eſt Caſtri veteris locus, *Diſburgum* dici, ſed *Burgum*: cuius rei à nobis iam examinata ratio eſt. Sigillo autem, quo pagi Dusburgenſis Scabini ab omni memoria ſignare chartas ſoliti ſunt, ait caſtri figuram exprimi, circum adſcriptis hiſce verbis: S. SCABINORVM DE DVSEBORCH. *Super eſſe viros ſenes ac fide dignos, qui viderint ruderà & veſtigia veteris caſtri. Reſerre loci Paſtorem ex antiquis monumentis, ducentis ante Furam annis Diſburgum illud Ducum Brabantia caſtrum fuiſſe. Demum per militarem viam, que per Angiam (ſiue Edingam) Athum & Lutofam, Tornacum ducit, Chlodionem inſtituere iter potuiſſe. Quæ argumenta haudquaquam*

quaquam tantum apud me habent ponderis, atque illa, quæ Wendelinus circa Diesthemium extare vestigia Saliorum Francorum scribit: ad quæ *Toxiandria-loci* vicinitas accedit, ubi olim confedisse eos constat. Neque vox *Duseborch Disburgo* ita affinis: aliud enim *Dis* vel *Dies*, aliud *Duse*. In termino *Tungrorum* fuisse *Dispargum*, scribit S. Gregorius Turonensis, ditionis videlicet, quæ ad Bethasios, & forsan aliquantò ultra, pertingebat: longius multò Diæcesis, de quâ non meminit Gregorius. Quale porrò in eo pago extitit castrum, innumera sunt passim per totum Belgium. Nam quòd Ducum Brabantiaè castrum id dicatur ducentis ante Furam annis fuisse, nihil admodum ad rem facit. Annis ferè sexcentis priùs Disburgi Chlodio habitauit, quàm vlli essent Brabantiaè Duces, quorum potestatem post annum millesimum demum vsurpauère Comites Louanienteses, ex Montensium Comitum, siue Hainoënsium Ducum (nam utroque titulo compellati olim) stirpe exorti. Vellem tamen Vir Eruditissimus, laudata sibi à Pastore Duseburgensi monumenta, inspicienda poposcisset. Forsan certiora inde eruisset: forsan etiam ea explosisset; si præsertim ridiculam Ducum nostrorum antiquitatem statuerent: vti statuit Christianus Massæus, qui Petrum Taboreũ & Ioannem Marium secutus, vt profitetur lib. 13 Chronicorum mundi pag. 186, catalogum Ducum Brabantiaè collegit, inque eo vetustissimum adstruit nomen Montis-frigidi, in quo ædificatum Caudemburgense iuxta Palatium in vrbe Bruxellensi monasterium est, ex cuius archiuo edidit Chiffletius iconismum sigilli Duseborch, eiusque pagi asserit Pastorem à Præposito istius monasterij constitui. Hæc ergo excerpo ex Masleo: *Godefridus, cognomento Carle, Rex Tungrorum, genuit Carolum Inach, qui Romanos euuit in bello Mithridatico. Rapuit filiam Iulij*

Proconsulis Arcadia: cum quâ fugit per Franciam Cameracum, vallemq; Cygnorum ad Montem frigidum apud Bruxellam. Genuit Octauium & Zuanam, quam Saluius Brabo uxorem duxit Louanij in templo Martis & Plutonis prasente Iulio Casare: qui dedit ei omnem terram à mari Noruuego vsque ad Tornacum & Scaldam, Hannoniam, siluam Carbonariam, titulo Ducatus Brabantie. Brabo gigantem occidit, obiit Marchio Antuerpie primus creatus sacri Princeps Imperij: occisus Romæ in conspiratione contra Casarem. Eiusmodi multa in quibusdam Chronicis reperiuntur, quæ tum nemo alius, qui quidquam iudicij habeat, probauerit; tum ego sanè malim fateri me nihil scire, quàm alio loco illa habeam, nisi vanissimarum fabularum. At si ab illo Pastore citata monumenta certis nitantur tabulis publicorum edictorum aut testamentorum, pactorumuè (quod nemo sagacius expendere quàm Chiffetius potest) libenter cuiusmodi sint addisceremus. Satis tamen ratione exploratum videtur, non posse ea Chlodionis habitationem illi loco vindicare. Neque Chlodionem existimo per confinia illa Scaldis ac præsidiorum Romanorum iter instituisse. Campi ingentes Hasbania, Brabantia Gallicana, vt nunc appellatur, & Hannonia, multò erant & à periculo remotiores, & ad celeritatem itineris aptiores. Si autem ad penetrandam Carbonariam siluam insistere viæ militari oportuit, expeditior erat, quæ Aduatucâ Tungrorum Bauacum Neruiorum ducebat, in quam vsquam ingredi circa hodiernum Hannonia limitem cum copiis poterat. At solùm ista adfero, vt ostendam non imponi mihi, aut cuiquam, qui mecum antè senserit, prioris sententiæ retractandæ necessitatem: quod alioquin ingenuè facerem, fatererque, si mihi certior veritatis lux affulgeret.